

Ошитко О.*

МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ ЯК МОДЕЛЬ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СУСПІЛЬСТВА: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ

By analyzing the discourse of multiculturalism in today's Germany, the author exposes the reasons for the appearance of the critical attitude towards it, reveals the necessity to reconsider certain principles of multiculturalism, taking globalization into account.

Проблема культурної різноманітності часто породжує непрості виклики. Важливість цієї проблеми засвідчує і звіт Програми розвитку ООН, у якому зазначається, що близько мільярда осіб (кожен сьомий житель Землі) належать до групи, яка в тій чи іншій формі стає жертвою за етнічною, расовою, релігійною чи, ширше, за «культурною» ознакою [2]. Одним із шляхів подолання напруги в полікультурних країнах та варіантів активізації процесу демократизації чимало філософів, політологів і правознавців вважають мультикультуралізм, який «розуміється не тільки як терпимість стосовно культурного розмаїття, але і як вимога законодавчого визнання прав расових, релігійних і культурних груп» [5].

Термін «мультикультуралізм» з'явився в кінці 80-х років ХХ ст. Він означав поважне ставлення більшості до меншин, рівний статус різних культурних традицій, право індивідів на вибір своєї ідентичності. Нині цей термін означає співіснування в єдиному політичному суспільстві кількох помітних культурних груп, які бажають і, в принципі, здатні відтворювати свою специфічну ідентичність. У такому розумінні більшість сучасних країн мультикультурні [1]. Однак вчені, які не сприймають мультикультуралізм як філософську концепцію і не визнають його чинником об'єднання суспільства та засобом демократизації, висувають тезу, що жодне суспільство нині не є мультикультурним у повному розумінні цього слова.

Найактивніше заперечують мультикультуралізм як теорію і практику іммігрантські держави, в яких іммігранти можуть поглинути титульну націю. В.Кімліка розрізняє два основні різновиди культурного розмаїття. По-перше, це наслідок інтеграції, розширення кордонів держави, приєднання до неї культур раніше автономних, прив'язаних до певної території. Такі культури, інтегруючись, прагнуть зберегти себе у вигляді окремих спільнот, вимагають автономії, забезпечення свого існування паралельно із суспільною більшістю. По-друге, культурне розмаїття може бути результатом імміграції. Як правило, групи іммігрантів орієнтуються на інтеграцію в суспільство, до якого вони прибули [4].

Розглядаючи практику мультикультуралізму країн світу варто згадати практику Німеччини. Концепція мультикультурного суспільства, що вважалася у ФРН незаперечною останні 40 років, зазнала краху. Ідею дружної багатонаціональної родини, яку часто використовувала німецька політична еліта, нещодавно розвіяла канцлер ФРН Ангела Мер-

* студентка 4 курсу спеціальності «міжнародна інформація» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: доц. Кучмій О.П.

кель. Такій заяві передував гучний скандал у зв'язку з публікацією книги під назвою «Німеччина – самоліквідація», автором якої є колишній член правління Бундесбанку, член Соціал-демократичної партії Німеччини (СДПН) Тіло Сарацин [3]. У книзі йдеться про те, що зростання кількості іммігрантів, які не сприймають німецьку культуру і не прагнуть інтегруватися в німецьке суспільство, веде до занепаду Німеччини [7].

Виступаючи на засіданні своєї партії «Християнсько-демократичний союз», канцлер Німеччини Ангела Меркель заявила, що спроби збудувати багатокультурне суспільство в Німеччині «повністю провалилися». За її словами, так звана концепція «мульти-культи» — коли люди з різних культур щасливо живуть поруч — власне, відповідала політиці, в рамках якої Німеччина запрошувала представників усіх народів жити в ФРН, не висуваючи при цьому вимог їхньої готовності до інтеграції. Однак країні довелося зіткнутися з ситуацією, коли іммігранти виявилися ніби «поза грою», оскільки не знали німецької мови, а також тому, що не могли знайти місце на ринку праці. Тому можна констатувати, що концепція «мульти-культи» в ФРН не спрацювала [6].

Мігранти все частіше викликають неспокій у німців. Як відомо, у Німеччині зареєстровано більше 7 мільйонів приїжджих, більшість з яких мусульмани, переважно вихідці з Туреччини. Останнє проведене опитування підтверджує: понад 30% людей вважає, що країну «заполонили іноземці». Дослідження аналітичної фундації Фрідріха Еберта показує також, що приблизно така ж кількість опитаних вважає: близько 16 млн. іммігрантів чи людей іноземного походження в Німеччині прибули туди заради соціального захисту й виплат [3].

Правляча коаліція Німеччини дійшла висновку, що уряд, федеральні землі та общини мають більше робити для інтеграції. Разом із тим, влада вирішила висувати й вимоги до іммігрантів щодо їхньої готовності до інтеграції, однією з яких є вивчення німецької мови. За даними журналу Focus, вже готовий відповідний законопроект щодо посилення відповідальності іноземців-іммігрантів і накладання штрафів за небажання інтегруватися. За інформацією речника Міністерства внутрішніх справ Штефана Паріса, вже стартувало опитування федеральних земель на тему: «Які санкції слід застосовувати проти мігрантів, які проігнорували обов'язкові інтеграційні курси?» [7].

Вслід за Німеччиною про згортання політики мультикультурності заявила Великобританія (заклики до посилення інтеграції молодих мусульман у суспільство в якості заходів щодо запобігання розвитку екстремізму в середовищі постійних жителів країни; введення нових міграційних обмежень), Франція (масова депортація ромів; заборона жінкам носити паранджу, чадру та нікаб у публічних місцях), Австралія та Іспанія [6].

Таким чином, мультикультуралізм як модель полікультурного суспільства і один з аспектів толерантності до цих пір залишається неоднозначним терміном політичної лексики. Ідея мультикультуралізму висувається головним чином у високорозвинених суспільствах Європи, де здавна існує високий рівень культурного розвитку. Однак у сучасній Європі мультикультуралізм теж зазнає нищівної критики, про що засвідчили нещодавні заяви лідерів провідних європейських країн з приводу «провалу» політики мультикультуралізму.

Список використаної літератури:

1. Дрожжина С. Мультикультуралізм: теоретичні та практичні аспекти / С. Дрожжина // Політичний менеджмент. - 2008. - № 3. - С. 96-106.
2. Куропятник А.И. Мультикультуралізм: проблеми соціальної стабільності поліетнічних обществ / А.И. Куропятник. – СПб.: Изд-во СПбГУ, 2000. – С. 8.

3. Куц К. Взгляд из Франкфурта: крах «мультикульти» [Електронний ресурс] / Константин Куц. – Режим доступу: <http://www.bfm.ru/kouts/2010/10/18/krah-multikulti.html#text>
4. Мамонова В.А. Мультикультурализм: разнообразие и множество [Електронний ресурс] / В.А. Мамонова. – Режим доступу: http://www.intelros.ru/2007/07/06/vamamonova_multikulturalizm_raznoobrazie_i_mnozhestvo.html
5. Мультикультуралізм: соціально-методологічний аспект: Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.03 / Т.М. Кулікова; Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. — Х., 2006. — 18 с.
6. Паин Э. К вопросу о «крахе политики мультикультурализма» в Европе [Електронний ресурс] / Эмиль Паин. – Режим доступу: <http://demagogy.ru/pain/blog/2011-03-05/k-voprosu-o-krakhe-politiki-multikulturalizma-v-evrope>
7. Mintzel A. Multikulturelle Gesellschaften in Europa und Nordamerika – Konzepte, Analysen, Streitfragen, Befunde. Passau, 1997. – 266 s.